

Gabel byggede et lystslot. Prins Carl udvidede

Teglgårdsmarken

På Frederik den Tredjes tid lå der helt fra Peblinge Søen til Assistent Kirkegård en stor mark, der blev kaldt for Teglgårdsmarken. Her lå byens teglgård.

Kongens yngling – Christopher Gabel

En af kongens ynglinge, Statholder Christopher Gabel, der også var tidligere kammerskriver og rentemester, byggede et lystslot med en mægtig have. Da teglstenene på taget var blå, ja så kaldte københavnernes slottet for Blaagaarden.

Hvad vi i dag kender som det tæt bebyggede Blågårds-kvarter, var oprindeligt en landlig idyl, langt uden for hovedstadens beklumrede gader og stræder.

Allerede i 1616-17 blev stadens teglgård flyttet herud af Christian IV. Den havde tidligere ligget ved Teglgårdsstræde i København og var siden flyttet ud til området, hvor kongen opførte Nyboder.

I 1662 fik en af Københavns største grundejere, Frederik III's statholder Christoffer Gabel, af kongen et stykke jord uden for søerne. Han købte samtidig "Teglgårdsvangen", der lå langs Nørrebrogade, af Københavns Magistrat. Her byggede Gabel et mindre lystslot og anlagde en parklignende have. Efter Gabels død skiftede ejendommen ejer flere gange.

Områdets "gyldne" tid kom, da Frederik IV's broder prins Carl i 1707 købte det store område langs Peblingesøen mellem Ladegårdsåen, nu Åboulevarden og Nørrebrogade.

Mod nord lå ejendommen Solitude, og skellet mellem de to ejendomme var omtrent der, hvor Griffenfeldsgade løber i dag. Prinsen ejede også området mellem volden og søerne, så Peblingesøen blev en indsø på hans ejendom. Dog havde stadens "Vandkikkere" adgang til søen, da den indgik i byens vandforsyning.

Den "gyldne" tid

Prins Carl var en jævn mand, der trods sine mange høje embeder interesserede sig mere for jagt, havekunst og studier i pietistiske bøger. Den nyerhvervede ejendom blev nu omdøbt til "Prins Carls Hauge".

Gabels lille lystslot var naturligvis for beskedent til prinsen. Han lod det nedrive og opførte en ny hovedbygning og flere pavilloner og lysthuse. Alle bygningerne blev tækket med blå teglsten, hvorefter ejendommen i folkemunde blev kaldt Blågård.

Bygningerne lå samlet i det nordlige hjørne af grunden op mod Griffenfeldsgade. Indkørslen til lystslottet var den nuværende Slotsgade.

Hovedbygningen lå med facaden mod Peblingesøen, på grunden bag Nørrebrogade 41. Det var en etetages bygning med "gebrokket" - det vil sige brudt - tag.

Der var seks værelser i stuen og en del mindre kamre i tagetagen.

Gennem havestuens glasdøre var der en pragtfuld udsigt over et storslået haveanlæg med springvand og fiskedamme, og bag dem lå Peblingesøen og Københavns volde og tårne.

Haveanlægget var indrammet af prægtige lindealleer, hvoraf den ene løb bag et plankeværk langs Nørrebrogade. To af alleerne er siden forvandlet til Blågårdsgade og Wesselsgade.

Fra hovedbygningen og ned til Peblingsøen førte en kobbertækket buegang, der indvendig var smykket med skønne malerier. Bag selve lysthaven og de tilklippede træer, sfinkser, pyramider og andre eksotiske figurer, lysthuse, snørklede blomsterparterre og skulpturer henlå området som store vænger, der ned mod Ladegårdsåen antog karakter af fugtige engdrag.

Da prins Carl døde i 1729, testamenterede han ejendommen til søsteren prinsesse Sophie Hedvig. Men hun overdrog i 1732 Blågården til sin og broderens overkammerherre Carl Adolf v. Plessen, om hvem man påstod, at prinsessen havde et livslangt kærlighedsforhold. Plessen vægrede sig i første omgang ved at modtage den store ejendom, men da Christian VI insisterede, bøjede overkammerherren sig. Nu skiftede Blågården så navn til Den plessenske Hauge og fik sin største udstrækning.

Blågårdens forfald

Efter Plessen skiftede ejendommen hænder flere gange, og nu begyndte nedturen for den smukke lystejeendom.

Grev Frederik Vilhelm Conrad Holck var den sindssyge Christian VII's yndling. Han overtog nu officielt Blågården, selv om det nok var kongen, der var den virkelige ejer Holck, der også blev kaldt "Kongens Kreatur", var leder af den gruppe af svirebrødre, der omgav kongen. Deres basseraller i København havde efterhånden givet kongehuset et blakket rygte. Men nu flyttede de deres udskejelser ud på Blågården.

Kongens mandhaftige elskerinde Støvle-Kathrine blev installeret på slottet, og der blev afholdt "muntre" frokoster med "Det kgl. Teaters Aktricer". Den vilde og ansvarsløse bande ramponerede og ødelagde alt, hvad de kom i nærheden af, så glansen gik hurtigt af Blågården. Da Støvle-Kathrine i 1768 blev deporteret til Hamburg, og grev Holck faldt i unåde, forsøgte han at sælge ejendommen. Men først i 1777 fandt han en køber, og da var ejendommen meget forfalden.

Den nye ejer var købmanden Peter Tutein, der i 1780 anlagde "Klædemanufacturet på Blaagaard". Nu var ejendommens tid som lystslot forbi, og den gryende merkantilisme rykkede ind under de blå tegltage. Selv om fabrikken fik kongelige privilegier, gik det skidt for klædemanufacturet. En overgang blev en del af området udlejet til farver Jacob Holmblad, der dyrkede farveplanter på jorden og siden grundlagde en farvefabrik. Men en helt anden institution opstod også i den gamle Blågård.

Det første seminarium

I 1789 nedsatte kronprins Frederik (VI) en kommission, der i 1814 fremkom med et forslag til reform af landets folkeskolevæsen. En af kommissionens reformer var en ordnet læreruddannelse. I Blågårdens hovedbygning indrettedes Danmarks første skolelærerseminarium, hvor undervisningen påbegyndtes den 14. marts 1791.

Resten af gårdens bygninger brugte militæret til lazaret. Men hele komplekset blev stærkt beskadiget under den engelske belejring i 1807. Herefter flyttede seminariet til Jonstrup, hvorefter Blågården til 1815 blev benyttet som militært lazaret. Nu begyndte forskellige ejere at udparcellere de store jordtilliggende.

Selve hovedbygningen var nærmest en ruin. Men bagermester Georg Scheer købte den og lod den ombygge til teater for italieneren Philippo Pettoletti, der i 1826 havde opnået bevilling til at drive "et lille Teater udenfor Stadens Porte...". Bygningen blev forhøjet og indrettet med en større teatersal end Det kongelige Teaters. Men det gik skidt for teatret, og natten mellem den 14. og 15. april 1833 brændte teaterbygningen. Samme år købte isenkræmmer Mathias Anker Heegaard en parcel af Blågårds jord, der med tiden udviklede sig til en stor metal- og støberivirksomhed.

Fra 1858 forsvandt de sidste rester af haverne og Blågårds huse med deres blå tegltage.

Den sidste rest af "kavalerbygningen" mod Nørrebrogade stod til 1915, da den blev afløst af den katolske Sakramentskirke.

Industri- og byggespekulanter rykkede ind i deres sted. Helt uden kontrol fra myndighedernes side blev der bygget tættere end i middelalderbyen.

Pædagogen J.T.A. Tang grundlagde et nyt "frit" seminarium i en lejlighed i Blågårdsgade, som i 1863 fik sin egen bygning i Blågårdsgade 15, der i dag stadig ligger i baggården. Bygningen blev i 1918 overtaget af Aftenbladet, og Blågårds Seminarium flyttede ud af kvarteret.

I 1898 købte kommunen Anker Heegaards metalvirksomhed og anlagde Blågårds Plads på grunden. Arbejdet med pladsen var midlertidigt til endebragt i 1902.

I årene 1914-16 blev Blågårds Plads udsmykket af billedhuggeren Kai Nielsen og arkitekten Ivar Bentsen til den plads, vi kender i dag. Meget af kvarterets oprindelige spekulationsbyggeri blev i 1970'erne afløst af bastante kommunale boligblokke.

Kun navnene Blågårds Plads, Blågårdsgade og Slotsgade minder i dag om den gamle kongelige lystejeendom, der gav kvarteret navn.